

УДК 33:336

Аванесова Н.Е.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри «Фінанси та кредит»**Харківського національного університету будівництва та архітектури***Вознікова Ю.М.***студентка**Харківського національного університету будівництва та архітектури***КРЕДИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ:
СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ТА РИЗИКИ****BANKING INSTITUTIONS CREDIT POLICY:
STRATEGIC ASPECTS AND RISKS****АНОТАЦІЯ**

У статті проаналізовано світову банківську практику в сфері управління кредитним ризиком. Розглянуто основні цілі та завдання банківської діяльності, а також напрями забезпечення стабільного функціонування банківських установ в сучасній економічній ситуації, визначено основні ризики та проблеми кредитної діяльності банку.

Ключові слова: кредит, кредитний ризик, кредитна політика, кредитний портфель банку, кредитні операції.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализирована мировая банковская практика в сфере управления кредитным риском. Рассмотрены основные цели и задания банковской деятельности, а также направления обеспечения стабильного функционирования банковских учреждений в современной экономической ситуации, определены основные риски и проблемы кредитной деятельности банка.

Ключевые слова: кредит, кредитный риск, кредитная политика, кредитный портфель банка, кредитные операции.

ANNOTATION

It is analysed the global banking practices in credit risk management. Describes the main objectives and tasks of banking activities, as well as measures for provision of stable functioning of banking institutions in today's economic situation, identifies the main risks and issues of credit activity of the Bank.

Keywords: credit, credit risk, credit policy, credit portfolio, credit operations.

Постановка проблеми. Запорукою стабільного функціонування банківських установ є забезпечення належного рівня якості кредитного портфеля банку. Приділення недостатньої уваги управлінню кредитним портфелем банку може привести до зниження прибутковості банку і навіть до його банкрутства. Природно, що в структурі активних операцій банківських установ найбільша частка належить саме кредитним операціям, що засвідчує принципову важливість теоретичного обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на забезпечення ефективно організації банківського кредитування клієнтів. Відтак, саме від їхньої якості й здатності банків оптимальним чином організувати кредитні операції залежать можливості ефективного розвитку банківської системи з точки зору забезпечення належного рівня стабільності і прибутковості діяльності комерційних банків.

Характеристика основних цілей діяльності комерційного банку визначається його місцем

у системі ринкових відносин та функціонуванням саме як ринкового інституту, а їх конкретне формулювання має збігатися із певними вимогами і факторами впливу.

Ключові аспекти конкретизації умов діяльності комерційного банку можуть передбачати виокремлення наступних його стратегічних цілей:

1) максимізація прибутку, що впливає із природи банківської справи як одного із видів бізнесу та функціонування банку як комерційного підприємства, метою якого є отримання доходу;

2) забезпечення ліквідності банку як здатності своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання у грошовій формі, що витікає із завдання забезпечення збереження залучених коштів і своєчасного їх повернення кредиторам і вкладникам;

3) мінімізація ризиків, що супроводжують основні види банківських операцій і загрожують платоспроможності банку та фінансовим інтересам його акціонерів, вкладників і кредиторів;

4) досягнення стабільної конкурентної переваги на ринку, що визначає наявність у комерційного банку постійної клієнтської бази та надійних перспектив її розширення у всіх секторах економіки;

5) забезпечення зростання вартості банку, що знаходить відображення у рості ринкової вартості його капіталу, виходячи із позитивних показників банківської діяльності;

6) найбільш повне задоволення потреб клієнтів, що означає надання широкого і якісного набору необхідних їм послуг із постійним запровадженням новітніх технологій банківських операцій;

7) сприяння розвитку економіки, що передбачає вкладення банками ресурсів у виробничу сферу, перспективні галузі і розвиток регіонів, що є засобом ув'язки банківської діяльності із загальним господарським розвитком і, як наслідок, – зміцнення ресурсної основи і подальшого розширення власних операцій банку.

Очевидно, що при постановці завдань формування кредитного портфеля загальні, стратегічні цілі діяльності банку потребують певної конкретизації й обрання пріоритетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У низці праць [2, с. 87; 3, с. 38; 4, с. 15; 5 с. 205; 6 с. 187] справедливо підкреслюється, що немає якоїсь єдиної кредитної політики для всіх комерційних банків. Кожен банк визначає власну кредитну політику, беручи до уваги всю множину ризиків (внутрішніх і зовнішніх), якими він обтяжений, і враховуючи стратегію щодо основних напрямків кредитного процесу, яка включає пріоритети, принципи та цілі окремого банку на кредитному ринку; тактику банку щодо організації кредитування, що містить фінансовий та інший інструментарій, який використовується банком при здійсненні кредитних угод; контроль і моніторинг щодо здійснення обраної стратегії і тактики. По суті, кредитна політика встановлює письмові правила і процедури щодо обробки кожної кредитної заявки. Вона повинна містити інформацію про те, які види кредитів та умови кредитування найкраще захищають стійкість банку та дозволяють задовольнити потреби регіону, що він обслуговує. Документ про кредитну політику повинен визначати перелік відповідальних осіб та рішень, що приймаються кредитним управлінням, а також перелік документації, якою повинна супроводжуватись кожна кредитна заявка. Інші характеристики банківської кредитної політики повинні містити вказівки з прийняття, оцінки й реалізації кредитного забезпечення, процедури встановлення процентних ставок та опис тих видів кредитів, які банк визнає за краше не надавати.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Виходячи із тих завдань, які постають при здійсненні кредитних операцій банку, і розгляду їх як головного структурного компонента активів і джерела доходів, цілком очевидно, що кредитний портфель формується з метою отримання комерційним банком доходів. Однак водночас у зв'язку із тією ж обставиною ключового місця у загальній величині активів кредитні вкладення справляють вирішальний вплив на ліквідність і фінансову стійкість комерційного банку, що визначається передусім рівнем кредитного ризику і може найбільшою мірою вплинути на здатність банку виконувати свої платіжні зобов'язання, тобто на його платоспроможність. Платоспроможність у цьому контексті слід розуміти як здатність комерційного банку своєчасно і в повному обсязі виконувати свої платіжні зобов'язання, які враховуються як у балансі, так і в позабалансовому обліку. При цьому платоспроможність у контексті формування банком кредитного портфеля потрібно розуміти у широкому сенсі слова – не лише як здатність відповідати за зобов'язаннями у пасивах, а й здатність видавати кредит в міру надходження заявок від клієнтів на отримання

позичок, тобто, по суті, формувати кредитний портфель.

Таким чином, обрання трьох пріоритетів серед загальних цілей діяльності банку – забезпечення належної доходності, мінімізація кредитного ризику, підтримання необхідного рівня платоспроможності – можна вважати ключовими завданнями кредитної діяльності банку, а відтак, і цілями формування ним власного кредитного портфеля.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитування є однією з найризикованіших операцій комерційного банку. Це пояснюється як самою природою кредиту, так і тим, що ця операція посідає чільне місце в балансах переважної кількості комерційних банків. Все це вимагає від менеджерів банку розробки виваженої, з погляду ризику, кредитної політики.

Кредитна політика створює необхідні загальні передумови для ефективної праці персоналу банку, знижує ймовірність помилок при прийнятті рішень. Вона передбачає створення й функціонування відповідної організаційної структури – кредитного департаменту комерційного банку. В ньому доцільно виокремити підрозділ управління кредитним ризиком.

Управління кредитним ризиком має здійснюватися за такою концептуальною схемою: якісний аналіз – кількісна оцінка – врахування в прийнятті рішень.

У світовій банківській практиці та науковій літературі існує низка підходів до управління ризиком. Але разом з тим основна проблема полягає в тому, що наукові доробки потребують адаптації або модифікації, яка б враховувала особливості сучасного стану вітчизняної економіки. Так, зокрема, у світовій практиці аналізу кредитного ризику практично не враховується юридичний чинник, який є досить суттєвим для вітчизняних комерційних банків у сучасних умовах.

Для кількісної оцінки ступеня кредитного ризику західними банками широко використовуються класифікаційні моделі, найбільш відомими з яких є Z-модель Альтмана і модель нагляді за кредитами Чессера. Але ці моделі відповідають умовам розвинутої ринкової економіки. Для умов перехідної економіки України необхідно розробити адекватні моделі, які враховували б, зокрема, галузеві особливості позичальників та строки кредитування.

Проблеми вдосконалення управління кредитним ризиком пов'язані з розбудовою адекватних економіко-математичних методів і належать до інтенсивно опрацьовуваних, однак постійно змінюваних умов господарювання вимагають корекції в підходах до вирішення питань і проблем, ставлять нові задачі.

Інноваційна модель розвитку, що є на сьогоднішній день стратегічним вибором української економіки, вимагає для її успішної реалізації використання банківських ресурсів для фінансування економічного розвитку. Але у

структурі джерел інвестицій підприємств банківські позики займають лише біля 4%, і хоча в динаміці питома вага капіталовкладень за рахунок кредитів банків зростає, вона залишається на декілька порядків нижчою, ніж у країнах Західної Європи [1, с. 237].

Таким чином, кредитна політика банку визначається, по-перше, пріоритетами у виборі клієнтів і кредитних інструментів (сегментації ринку); по-друге, нормами та правилами, що регламентують практичну діяльність банківського персоналу, який реалізує ці пріоритети на практиці. Вона допомагає банку сформувавши такий кредитний портфель, який дозволить забезпечити прибутковність діяльності банку, контроль рівня ризику та відповідність нормативним вимогам, що висуваються регулюючими органами. Отже, кредитна політика відображає фактичний склад кредитного портфеля банку та вибір його структури.

Орієнтація кредитного портфеля банку на довгострокове інвестиційне кредитування залежить від багатьох факторів, основними з яких є наступні. По-перше, можливість надавати довгострокові кредити обумовлюється здатністю управляти ризиком (зокрема, кредитним) і залежить від компетентності керівництва банку, фахової підготовки та досвіду персоналу та осіб, що займаються відбором конкретних кредитних заяв і формують умови кредитних договорів, а також офіційної кредитної політики банку, яка визначає пріоритетні види кредити.

По-друге, реалізація інвестиційних проектів потребує відвернення з обігу банку значних грошових коштів на досить тривалі терміни 3–5 років, а з іпотечного кредитування – від 7 до 30 років. Саме тому одним із основних факторів, що впливає на структуру кредитного портфеля банку, можна вважати розмір банку, особливо розмір його власного капіталу, який визначає максимальну суму кредиту, що надається одному позичальнику та, відповідно, можливість надавати великі довгострокові інвестиційні кредити. Тим самим розвиток довгострокового інвестиційного кредитування в Україні значною мірою стримується невисоким рівнем капіталізації банків, проблема підвищення якої, незважаючи на позитивні тенденції, залишається однією з найактуальніших. Зокрема, відношення капіталу банків до ВВП на початок 2003 р. становило лише 4,5%, а темпи його зростання були нижчими, ніж активів та зобов'язань. Про невисокий рівень капіталізації українських банків свідчить і наявність значної кількості низькокапіталізованих банків IV групи [7, с. 90].

Одним з важливих факторів, що визначає структуру банківського кредитного портфеля, можна також вважати потреби в позичкових коштах клієнтів сегменту ринку, що обслуговується даним банком. Зокрема, банки чи філії банків, які обслуговують сільську місцевість з великою кількістю односімейних будинків та маленьких роздрібних магазинів, можуть на-

давати іпотечні кредити під заставу житлових приміщень. На той час як банки, розташовані у великих містах, спрямовуватимуть більшість довгострокових кредитів на фінансування будівництва та придбання обладнання промисловими підприємствами. Наступним досить значним фактором, від якого значною мірою залежить частка довгострокових інвестиційних кредитів в портфелі активів банку, є очікуваний чистий дохід банку, рівень якого порівнюється з доходами за іншими видами активів, які може придбати банк. За інших рівних умов банк зазвичай вважає за доцільне надавати ті види кредитів, очікувані доходи за якими (за мінусом усіх витрат з урахуванням ризиків) є максимальними. При цьому важливу роль відіграє інформація про рівень витрат і збитків за даним видом позик у минулому. Вважається, що найбільш прибуткові довгострокові кредитні проекти є і найбільш ризикованими: реалізація довгострокового проекту, який кредитується банком, може затримуватись внаслідок погодних умов чи дефіциту необхідних будівельних матеріалів; закони і правила можуть змінюватися в несприятливий бік, що потягне за собою важкості в завершенні будівництва чи збільшення його вартості; можуть змінюватися процентні ставки, що веде до негативних наслідків або для кредитора (якщо подібний кредит надавався за фіксованою процентною), або для позичальника (якщо кредит надавався за плаваючою процентною ставкою). Саме тому довгострокові інвестиційні кредити можуть надаватися: декількома банками-кредиторами (банківським консорціумом); на умовах використання права регресу, у відповідності з яким кредитор може повернути надані кошти, якщо позичальник неспроможний погашати кредит відповідно до встановленого графіку, або ж за інших подібних умов.

Для того щоб кредитна політика найкраще захищала стійкість банку та допомагала задовольняти потреби регіону, що ним обслуговується в кредитних коштах, вона повинна містити інформацію про такі умови довгострокового інвестиційного кредитування, які дозволять контролювати ризики та забезпечать захист ресурсної бази банку від втрат. До таких умов, на нашу думку, можна віднести наступні. По-перше, це використання прийнятних конкурентоспроможних цін на основі «плаваючих» процентних ставок для кредитів, що дозволяють компенсувати витрати кредитора, зумовлені знеціненням основного боргу та впливом інших ризиків. При цьому, оскільки макроекономічні кредитні ризики, які не пов'язані з конкретним позичальником та довгостроковим кредитом, враховуються певною мірою загальним рівнем кредитних ставок на ринку, така кредитна ставка повинна враховувати і компенсувати ризики, зумовлені кредитуванням конкретного позичальника в індивідуальному порядку. До ризиків, які необхідно враховувати, визначаючи кредитну ставку, слід насамперед віднести:

- нестабільність національної валюти, інфляційний та ціновий ризики;
- ризики, зумовлені фінансовим станом позичальника;
- ризики, пов'язані з реалізацією бізнес-плану (бізнес-проекту);
- невизначеність майбутнього, яка здатна посилити вплив перелічених вище ризиків.

У цілому зміна значення плаваючої процентної ставки залежить перш за все від ситуації на міжбанківському ресурсному ринку та вартості залучених банком коштів. Першочерговим завданням банку є встановлення такої ціни за довгостроковими кредитами, щоб збільшити чисту процентну маржу в рамках встановлених кредитною політикою банку параметрів ризику. При цьому одним із досить поширених методів страхування від невизначеності процентних ставок в майбутньому є укладання ф'ючерсних контрактів та використання інших похідних інструментів. Зокрема, за останні десятиріччя значного розвитку набули процентні свопи, що використовуються більшістю зарубіжних банків. Такі процентні свопи укладаються як контрактна угода між комерційним банком та його клієнтом про обмін процентними платежами на раніше визначену фіксовану суму. За угодою одна сторона платить іншій фіксований процент на обумовлену суму, а отримує від неї платіж за плаваючою процентною ставкою на визначену дату в майбутньому. Призначенням процентного свопа є удосконалення управління ризиком процентної ставки та зниження загальних витрат за позикою та, відповідно, стабілізація цін на банківські продукти та послуги, а також збільшення прибутку. По-друге, це розвиток заставного права. Зокрема, це стосується питань ведення державного реєстру застав та захисту прав кредитора у роботі із заставою, оскільки у вітчизняному Законі «Про заставу» відсутнє забезпечення виключних прав вимоги кредитора на закладене майно; діє заборона на оформлення застави на майбутню (споруджувану) нерухомість без наступного переоформлення договору застави; відсутні юридично прописані процедури вибору кредитором способу реалізації відчуженого за борги майна і відселення неплатоспроможного боржника з відчуженого житла тощо [8]. Тим самим найбільш складним питанням в кредитуванні під заставу є визначення того, які активи вважати прийнятною заставою, а які – ні з урахуванням наступних їх характеристик:

- відносна легкість оцінки застави як до прийняття рішення про надання кредиту, так і протягом його терміну (щоб забезпечити відповідне покриття позички);
- можливість продажу застави на ринку у випадку відмови чи неспроможності позичальника погасити борг за кредитом;
- ліквідність, чи легкість, з якою застава може бути оцінена та перетворена у грошові кошти без розривів у часі;

- підконтрольність: спроможність кредитора визначити місцезнаходження застави та вступити у володіння нею;

- амортизація, чи моральне старіння.

Але у цілому, на нашу думку, використання застави для забезпечення кредиту не знімає ризику невиконання зобов'язань позичальника. По суті, сама по собі застава не впливає на ризик: вона просто надає кредитору можливість збільшити шанси щодо отримання грошових коштів за своїми фінансовими вимогами у випадку несплати боргу. Для банку доцільнішим є погашення кредиту не за рахунок реалізації активів позичальника чи спрямування на ці цілі всіх отриманих ним доходів чи прибутку, а за рахунок спрямування прийнятних грошових потоків, обсяги яких залежать від стабільності надходжень грошових коштів на рахунки позичальника та отримуваних ним доходів за попередні п'ять років. Тим самим банк більше повинен спиратися на здатність позичальника ефективно управляти своїми борговими зобов'язаннями та отримувати більш високий прибуток при реалізації продукції за середньогалузевими цінами. По-третє, це участь банку у прибутках позичальника. А саме, якщо позичальник неспроможний забезпечити своєчасне повернення довгострокового інвестиційного кредиту через повільне нарощування прибутку, доцільно розглянути варіант кредитної політики, який передбачає зниження ставки банківського проценту за таким кредитом з тією умовою, що банк отримає можливість приймати участь у прибутках підприємства вже після погашення кредиту. Для визначення параметрів кредитної політики у цьому випадку можуть бути запропоновані два підходи. Перший підхід полягає в тому, що процентна ставка буде зменшена до величини, за якої повернення кредиту буде забезпечене динамікою прибутку. Тобто сума коштів, внесених банком та не повернутих повністю (з урахуванням початкової процентної ставки), компенсується відрахуваннями від прибутку після погашення кредиту. Інший підхід передбачає, що величина неповернених банку коштів розглядається як внесок банку до статутного фонду підприємства-боржника. У цьому випадку банк може розраховувати на визначену частку прибутку, що належить йому як одному з акціонерів (учасників). Зацікавленість банку в такій формі фінансування інвестиційного проекту буде визначатися на основі зіставлення динаміки виплат за кредитом та відрахувань від прибутку позичальника.

По-четверте, це розширення лізингових операцій, які вважаються одним із засобів активізації інвестиційної діяльності, пов'язаної з технологічним розвитком, реалізацією продукції та науково-технічних досягнень. Він широко розповсюджений у усьому світі і визнається одним з найефективніших та надійніших методів одержання інвестицій у вигляді сучасного виробничого устаткування. Наприклад, у США

майже половина кредитів надходить через лізинг. У багатьох країнах з використанням лізингу залучається понад чверть усього устаткування.

Перспективними сферами лізингових банківських операцій в Україні вважається сільське господарство, будівництво, переробна галузь, харчова промисловість, лізинг автотехніки, комп'ютерів, поліграфічного обладнання та інші види економічної діяльності, які потребують введення нових технологій. При цьому основними причинами, що стримують розвиток лізингу в Україні, є наступні:

- відсутність державної програми розвитку лізингу;
- недостатня кваліфікація кадрів на ринку лізингових послуг;
- нерозвиненість механізму реєстрації та вилучення об'єктів лізингу;
- відсутність сформованого вторинного ринку обладнання;
- недорозвиненість механізмів страхування лізингових операцій та захисту лізингодавця на державному рівні;
- відсутність статистичних форм обліку лізингових операцій.

Нині вітчизняні банківські установи мають можливість працювати на ринку лізингових операцій як самостійно, так і за посередництва лізингових компаній. Причому є два варіанта такого посередництва: банк може створити лізингову компанію як власне дочірнє підприємство, у статутному фондї якого йому належить контрольна частка, або стати одним із засновників лізингової компанії, котра є акціонерним товариством, створеним спільно з іншим банком (банками), з виробником обладнання, з лізингоодержувачем або за участі іноземного інвестора (міжнародного фінансового інституту). У цілому механізм лізингу дає змогу банківським установам усунути низку негативних явищ, передусім вирішити питання, пов'язані з несвоєчасним поверненням кредитів і накопиченням у кредитних портфелях банків проблемних та майже безнадійних довгострокових кредитів.

По-п'яте, це участь позичальника у фінансуванні довгострокових інвестиційних проектів, перш за все будівництва житла, яке здійснюється частково за рахунок коштів позичальника, а частково – за рахунок довгострокового кредиту банку. При цьому понесені витрати компенсуються в процесі будівництва, що дозволяє звести величину комерційного ризику практично до нуля; на той час, коли витрати на фінансування будівництва тільки за рахунок кредитних ресурсів банку, що компенсуються після продажу побудованого житла, обумовлюють велику невизначеність щодо фінансового результату. Очевидно, що за великих обсягів будівництва протягом тривалого часу доцільніше використовувати спосіб фінансування, який ще називають виробництвом (будівництвом) під

замовлення, яке є рентабельним за умови рівномірного завантаження потужностей протягом усього робочого часу. Тобто такий спосіб фінансування повинен забезпечувати, по-перше, своєчасне одержання замовлень на будівництво чи виготовлення товару і, по-друге, поточне надходження коштів у розмірах, необхідних для своєчасної закупівлі матеріалів та рівномірного завантаження протягом усього робочого часу.

Зазначений спосіб фінансування знайшов своє відображення в Законі «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» і полягає у реалізації банком майнових прав на житло, ціна яких зростає по мірі наближення дати завершення будівництва. Якщо ж у клієнта не вистачає коштів на купівлю таких майнових прав, банк надає кредит під їх заставу з наступним переоформленням застави прав на заставу майна. Кошти, зібрані від реалізації майнових прав, перераховуються будівельній організації [9, с. 11].

По-шосте, як уже зазначалося, це застосування технології інвестиційних фондів, що є специфічним способом сек'юритизації іпотечних кредитів шляхом випуску іпотечних цінних паперів, передбачених українським законодавством [9, с. 11].

По-сьоме, це встановлення довгострокових партнерських стосунків між банком та позичальником, яке дозволить мінімізувати кредитні ризики. Зокрема, як свідчить досвід банків Японії, якщо клієнт зацікавлений у встановленні постійних взаємовідносин з даним банком, у тому числі в отриманні довгострокових інвестиційних кредитів, він дозволяє банку проводити глибоку фінансову ревізію його діяльності. При цьому такий банк стає головним діагностом компанії та неформальним гарантом її кредитоспроможності для інших банків, надаючи своєму клієнту рекомендацію солідного позичальника. Як правило, він стає одним з головних акціонерів свого клієнта (і при цьому володіє часткою акцій, яка на перевищує встановлену законодавством межу 5%). Маючи головний обслуговуючий банк та стабільних акціонерів, компанії Японії забезпечують собі фінансову підтримку, що дозволяє їм займатися новими видами діяльності з високим рівнем ризику. З іншого боку, згідно з законами про банкрутство (1922 р.) та про реорганізацію компаній (1956 р.), суд, який веде справу про банкрутство, завжди надає пріоритет в реорганізації компанії-банкрута чи в реалізації його майна головному обслуговуючому банку. Відомі випадки, коли головні банки підтримували своїх клієнтів, не доводячи справу до банкрутства: організовували купівлю продукції фірми за завищеними цінами і т. д. Наприклад, банк «Сумітомо» протягом 1975–1980 рр. провів повну реорганізацію третьої в Японії автомобільної компанії «Мазда», що знаходилася на межі банкрутства [11, с. 151].

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, поняття кредитного портфеля можна, на наш погляд, визначити як сукупність наданих банком позичок, сформовану з метою отримання прийняттого рівня доходу та забезпечення платоспроможності банку при мінімальному рівні кредитного ризику. У даному визначенні відтворені три ключові взаємопов'язані між собою аспекти банківської діяльності – дохідність, ліквідність і ризик. Це означає, що дані параметри найбільш доцільно аналізувати, прогнозувати й управляти ними не так з точки зору окремих наданих банком позичок у взаєминах із конкретними клієнтами, а як із позицій усієї сукупності виданих кредитів в рамках кредитного портфеля комерційного банку. Тому кредитний портфель має розглядатися банком як єдиний об'єкт управління зі своєю структурою, класифікованою за типами позичальників, напрямками вкладень, видами кредитів і умовами кредитування, а також із відповідним рівнем дохідності та кредитного ризику.

Надаючи довгострокові інвестиційні кредити усім категоріям клієнтів, банки допомагають регіонам, які вони обслуговують, розвиватися та покращувати в них життєвий рівень населення. Але даний вид кредиту пов'язаний зі значними ризиками, оскільки вплив як зовнішніх (головним чином, економічних умов), так і внутрішніх факторів (включаючи управлінські помилки) може призвести до збитків від такої діяльності. Для того щоб контролювати даний фактор ризику, банки повинні мати відповідну кредитну політику з довгострокового інвестування, орієнтовану на формування такого кредитного портфеля банку, який допоможе їм

підвищити прибутковість кредитної діяльності та забезпечити відповідність нормативним вимогам регулюючих органів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гайдуцький П.А. Інвестиційний клімат в Україні / П.А. Гайдуцький. – К., 2002. – 345 с.
2. Коробов І.Ю. Банковский портфель-3: Книга менеджера по кредитам / Ю.И. Коробов, Ю.Б. Рубин, В.И. Солдаткин. – М.: СОМИНТЭК, 1995. – С. 47–91.
3. Вітлінський В.В. Кредитний ризик комерційного банку / В.В. Вітлінський. – К.: Знання, КОО, 2000. – С. 35–64.
4. Mott, Hubert C. Establishing Criteria and Concepts for a Written Credit Policy // Journal of Commercial Bank Lending. – 1977. – April. – Pp. 2–16.
5. Панова Г.С. Кредитная политика коммерческого банка / Г.С. Панова. – М.: ДИС, 1997. – 464 с.
6. Питер Р. Банковский менеджмент / Р. Питер; пер. с англ. со 2-го изд. – М.: Дело ЛТД, 1995. – С. 170–315.
7. Pascale R. The Mazda Turnaround. In: «Inside the Japanese System: Readings on Contemporary Society and Political Economy» // R. Pascale. – Stanford, 1988. – P. 149–169.
8. Закон України «Про заставу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.kiev.ua.
9. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19 червня 2003 р. № 978-ІУ // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2003. – № 12. – С. 3–21.
10. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19 червня 2003 р. № 979-ІУ // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2003. – № 10. – С. 3–24.
11. Мусіна Л. Основні засади переходу до економіки знань: перспективи для України / Л. Мусіна // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С. 87–107.